

CD KLASSIEK

Rubens' begrafenis
Orazio Vecchi

Orazio Vecchi (1550-1605) was in zijn tijd bepaald geen nobele onbekende. Priester en later kanunnik, was hij vooral *maestro di cappella* aan drie collegiale kerken en hij was regionaal bekend met verfijnde madrigaalcomposities en schalkse liederen.

Van Vecchi was tot nog haast uitsluitend zijn 'wereldse' vocale muziek gekend. Björn Schmelzer en de zangers van Graindelavoix laten ons vandaag voor het eerst kennismaken met zijn religieuze oeuvre. Schmelzers invalshoek is bovendien niet gebruikelijk. Hij vermoedt dat Vecchi's achtstemmige mis in juni 1640 gezongen werd tijdens de begrafenis van Peter Paul Rubens in de Antwerpse Sint-Jacobs. Dat is niet onmogelijk, want in 1612 verscheen dat requiem in druk bij een Antwerpse drukker bekend voor zijn uitgaven van Italiaanse madrigalen.

Het Concilie van Trente (1545-1563) wilde dat ook de liturgische muziek meer zou focussen op de twee centrale aspecten van de katholieke eredienst, het Woord Gods en het sacrament. Vecchi's achtstemmige dodenmis hoort evenwel nog vooral bij de oude

stijl, want ze is uiterst complex en maniëristisch. Toch is er al wat merkbaar van het vernieuwingsprogramma van Trente. Vecchi slaagt namelijk erin bepaalde woorden van de gezongen tekst naar voren te halen of muzikaal te illustreren.

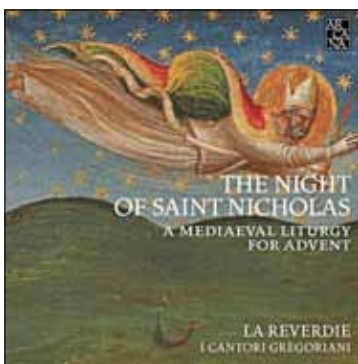
Schmelzer vertoont de neiging om middels een aparte, tamelijk rauwe vocale klank en gezochte versieringen alles extra aan te zwengelen. Dat is nu eenmaal zijn handelsmerk en het is best verdedigbaar. Voor puristische liefhebbers van de gladde zang van Britse koren is die extreme dramatiek echter een brug te ver.

Het *Dies irae* krijgt er alvast een veel meer angstaanjagend aspect door, wat in het begeleidende boekje geduid wordt als een vorm van donkere Antwerpse barok. Het klopt dat in een aantal barokkerken in ons land sterke zwart-witpatronen veel bepalen, maar het verband is gering.

Naast Vecchi's requiem bevat de cd nog kerkmuziek van vier andere componisten die toen in Antwerpen gedrukt werden. Een wereldpremière, zowaar. Geweldige muziek en de zangers van Graindelavoix zingen alsof hun leven ervan afhangt. (JC)

Orazio Vecchi, *Requiem. Rubens' Funeral and the Antwerp Baroque*, door Graindelavoix onder leiding van Björn Schmelzer, Glossa GCD P32113, 23 euro.

CD RELIGIEUS

Mis voor Nicolaas
Gregoriaans

Sinterklaasliedjes kennen we allemaal, maar wie heeft nog weet van de aloude ritus ter ere van de heilige Nicolaas? Het label Alpha brengt niet toevallig in dit jaargetijde een album uit 1998 opnieuw uit van het Italiaanse ensemble La Reverdie. Samen met een gregoriaans ensemble brengen ze een middeleeuwse liturgische viering.

De muziek is afkomstig uit een Engels manuscript uit de dertiende eeuw dat in Cambridge wordt bewaard. De cultus van Nicolaas, de bisschop van Myra, vandaag in Turkije, was immers verspreid over heel Europa. Het was Anselm van Canterbury die de verering omstreeks 1100 in

Engeland introduceerde. De cultus nam allerlei, soms heidense elementen in zich op, maar was voor de gewone mens toch allereerst die van een krachtige voorspreker bij de Heer. Zoals Jezus zich liet kennen bij zijn leerlingen, zo deed Nicolaas dat bij zijn vereerders.

We horen de metten en de lauden, de getijdengebeden voor de nacht en de ochtend, en voor het feest van de heilige op de wijze zoals het in de veertiende eeuw moet geklonken hebben. Misschien vergeten we al te vaak dat de grote kindervriend toch bovenal een heilige bisschop is, die het best gevierd wordt met liturgie. (EDS)

The Night of Saint Nicholas. A Mediaeval Liturgy for Advent, door La Reverdie & I Cantori Gregoriani, Alpha, A 442, 23 euro.

BOEK LEVENSKRONIEK

Hoe het was, in Brugge
Martine Nijsters

Martine Nijsters groeide op in het landelijke Sint-Andries Brugge. In haar debuut *Ongebroken* brengt ze het verhaal van haar grootmoeder bij wie ze de eerste jaren opgroeide en die haar de *petites histoires* van het leven gaandeweg toevertrouwde.

Marie Desoete wordt geboren in 1900. Nadat haar vader sterft,

neemt ze als vijfjarige node een rol op in het huishouden en op het erf dat haar moeder pacht. In 1923 trouwt ze met haar eerste liefde, Omer. Ze krijgen drie kinderen, van wie de jongste enkele weken na de geboorte overlijdt aan een longontsteking. Ook echtgenoot Omer bezwijkt kort nadien aan dezelfde aandoening, waarop Marie het huurhuis moet verlaten en intrekt bij haar broer, inmiddels op zijn beurt weduwnaar. Ze vindt werk als huishoudster bij rijke families.

Aan het eind van de oorlog kruist een nieuwe partner Marie's levenspad. Helaas sterft ook hij na twee jaar huwelijk door een ongeval. Dochter Flora trekt na de oorlog naar Bonn, om er te werken als taalkundige, belast met het doornemen van Duitse correspondentie teneinde oorlogsmisdadigers te ontmaskeren. Als Marie zich mag ontfermen over haar kleinkind, vindt ze opnieuw broos geluk.

Het boek is opgedeeld in korte hoofdstukken en verloopt chronologisch. Het verhaal wordt verteld vanuit het oogpunt van diverse personages, die de lezer vertrouwd maken met het leven van een doorsneegezin in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Ongebroken begint en eindigt met Marie's gedachten op haar sterfbed. Terwijl ze terugblijkt op haar leven, voelt ze de uitgestoken hand van geliefden die haar voorgingen in de dood. Ze heeft hen zo veel te vertellen. (MC)

Martine Nijsters, *Ongebroken. Aangrijpende levenskroniek van een sterke vrouw*, Zorro Uitgeverij, Damme, 2017, 196 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 6168 056 3.

BOEK GELOOF

Babybijbel
Oranje & Ten Berge

Nog altijd zijn katholieken weinig vertrouwd met de Bijbel. Bij onze noorderburen bracht het protestantse Nederlands Bijbelgenootschap al Bijbels op de markt voor diverse groepen: mannen, vrouwen, jongeren, laaggeletterden. Nu bestaat er dus ook een Bijbel voor baby's. Met de *Babybijbel* kunnen

ouders met hun kinderen al vanaf vier maanden in de Bijbel lezen

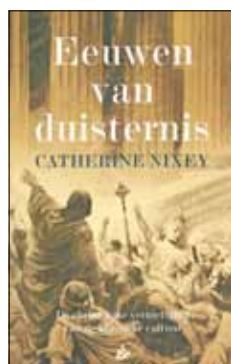
Bedoeling is zo jong mogelijk vertrouwd te geraken met de essentiële verhalen. Of toch niet, want het scheppingsverhaal wordt hertaald tot een gevoel waarbij gezegd wordt dat God schepper is en alles maakte. Van het Oude Testament rest enkel Abraham en een vreugdevolle psalm. Reeds op bladzijde 23 wordt Jezus geboren. Het eindigt met het verhaal van de storm op het meer. De kruisdood of de verrijzenis blijken te complex. Alleen die ene zin aan het eind lijkt te verwijzen naar het cruciale feit uit het evangelie: „Jezus wordt wakker. Jezus staat op. (...) Nu is het klaar.”

Corien Oranje schreef *Babybijbel* welbewust in eenvoudige

taal. Bij elk verhaal bedacht ze ook een versje om te zingen op de wijs van een bekend liedje. De zwart-witte illustraties – makkelijk door baby's te onderscheiden – van de hand van Marieke ten Berge sluiten prima aan bij dat opzet. (EDS)

Corien Oranje & Marieke ten Berge, *Babybijbel*, Royal Jongbloed, Heerenvveen, 2017, 45 blz., 16,95 euro, ISBN 978 90 6539 428 6.

BOEK GESCHIEDENIS

Enge christenen?
Catherine Nixey

Terreurorganisatie Islamitische Staat was niet de eerste die de Syrische stad Palmyra verwoestte. De Britse classica Catherine Nixey, dochter van een uitgetreden monnik en een non, beschrijft de culturele genocide die de eerste christenen pleegden tegen de klassieke cultuur nadat het christendom in het Romeinse rijk staatsgodsdienst was geworden. De vroege christenen waren volgens haar gewelddadig, militant en tot op het bot onverdraagzaam. Wie zich niet voegde naar het nieuwe geloof werd vervolgd. Tempels werden

gesloopt, beelden aan stukken geslagen, een grootse literatuur schier restloos vernietigd.

Nixey wil ons beeld corrigeren van het vroege christendom als een zachtmoedige en vreedvolle religie. Voor geofende historici staat er echter niets nieuws in dit boek. Nog vóór het christendom staatsgodsdienst werd, groeiden er onder christenen zware conflicten die vaak gewelddadig werden uitgevochten. Vooral het oosten van het Romeinse rijk werd gedomineerd door fanatiekelingen. Sommige woestijnmonniken waren volstrekt waanzinnig.

De nieuwe staatsideologie die het christendom werd, leerde dat elke andere opvatting of godsdienst moest worden bestreden. Archeologische vondsten leren ons inderdaad dat tempels en godenbeelden weliswaar plotsklaps werden vernietigd, maar het feit dat vele van die godenbeelden werden teruggevonden in het puin van tempels, toont aan dat de klassieke godencultus een lege doos was geworden.

Nixey spreekt van de triomf van het christendom, maar ook dat klopt niet. In grote delen van het Romeinse rijk bleef het heidendom nog lange tijd leven-

dig. Omstreeks 730 woonden er in onze streken nog heel wat heidenen. In dezelfde periode ontmantelde in Noord-Afrika de islam het christendom. Tot de kerkpolitiek van Karel de Grote bleek het christendom slechts moeizaam te verankeren in de Europese samenleving.

Harde kern van het boek is de kritiek van de antieke redenaar Celsus (late tweede eeuw) op het christendom. Celsus' opvattingen kennen we echter slechts uit het boek *Contra Celsum* (Tegen Celsus) uit 248 van de kerkvader Origenes. Het gros van het antieke denken bleef bewaard in kloosterbibliotheken. (EDS)

Catherine Nixey, *Eeuwen van duisternis. De christelijke vernietiging van de klassieke cultuur*, Hollands Diep, Amsterdam, 2017, 400 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 4883 133 3.